

Analiza pristupačnosti – Mostar

Izdavač:

Caritas Bosne i Hercegovine

Za izdavača:

Mons. Tomo Knežević

Pripremili:

Ivica Pavlović, Zlatko Malić, Suvad Zahirović, Fikret Zuko i Željko Volaš.

1.	Uvod	3
1.1.	Projekt Access	3
1.2.	Analiza pristupačnosti	3
1.3.	Uvod u pristupačnost.....	4
1.4.	Kratki pregled zakonskog okvira u BiH	6
2.	Rezultati analize pristupačnosti	8
2.1.	CENTAR ZA SOCIJALNI RAD GRADA MOSTARA	9
2.2.	DOM ZDRAVLJA MOSTAR	10
2.3.	FRIZERSKI SALON „CECA“	11
2.4.	GIMNAZIJA FRA GRGE MARTIĆA	12
2.5.	GRADSKA VIJEĆNICA GRADA MOSTARA	13
2.6.	HRVATSKO NARODNO KAZALIŠTE MOSTAR	14
2.7.	HOTEL VERSO	15
2.8.	HRVATSKI DOM HERCEG STJEPANA KOSAČE	16
2.9.	RESTORAN KARTING KLUB	17
2.10.	NARODNA KNJIŽNICA HNŽ MOSTAR	18
2.11.	OSNOVNA ŠKOLA ILIĆI	19
2.12.	PARK ZRINJEVAC	20
2.13.	RASKRIŽJE TRG HRVATSKIH VELIKANA	21
2.14.	TRGOVAČKI CENTAR MEPAS MALL	22
2.15.	VRTIĆ RADOBOLJA	23
2.16.	ZAVOD ZA ZAPOŠLJAVANJE HNŽ	24
3.	Dodatak - Obrazac za analizu pristupačnosti	25

“Objavljivanje ovog dokumenta financirano je grantom Ministarstva vanjskih poslova Sjedinjenih Američkih Država (Department of State). Mišljenja, nalazi i zaključci koji su ovdje navedeni pripadaju autorima i ne odražavaju nužno mišljenja, nalaze i zaključke Ministarstva vanjskih poslova Sjedinjenih Američkih Država.“

1. Uvod

1.1. Projekt Access

Caritas Bosne i Hercegovine zahvaljujući potpori Veleposlanstva Sjedinjenih Američkih Država u Bosni i Hercegovini realizira projekt Access – *pristupačnost za osobe s invaliditetom*. Radi se o još jednom značajnom projektu koji *Caritas* Bosne i Hercegovine provodi s ciljem unaprjeđenja životnih uvjeta za osobe s invaliditetom u Bosni i Hercegovini. Projekt Access stavlja naglasak na pristupačnost, osobito na arhitektonsku pristupačnost, sukladno članku 9. Konvencije o pravima osoba s invaliditetom Ujedinjenih naroda. Projekt je povezan s nizom strategija i akcijskih planova na domaćoj razini, te s 13. prioritetom Europske komisije u procesu integracije Bosne i Hercegovine u Europsku uniju.

1.2. Analiza pristupačnosti

Analiza pristupačnosti provodit će se u 15 lokalnih zajednica u Bosni i Hercegovini, i to: Vogošća, Tuzla, Mostar, Goražde, Travnik, Bihać i Livno (Federacija Bosne i Hercegovine), Bijeljina, Prijedor, Doboј, Trebinje, Foča, Banja Luka i Istočno Sarajevo (Republika Srpska), te Brčko distrikt BiH. Analizom će se obuhvati 10 – 15 javnih objekata i javnih površina na području svake od navedenih zajednica. Planirano je analizirati pristupačnosti u objektima poput: javne uprave (općinske, gradske, kantonalne), objekata ustanova i javnih službi (služba za zapošljavanje, dom zdravlja, centar za socijalni rad, škole i sl.), kulturnih i/ili sportskih objekata (kazalište, knjižnica, kino, dom kulture, sportska dvorana itd.), ugostiteljskih objekata (hotel, motel, restoran i sl.), javnih površina poput šetnice, parka i prometnice i raskrižja.

Iako broj lokalnih zajednica nije dovoljan za općenitu analizu pristupačnosti u cijeloj Bosni i Hercegovini, a također ni broj planiranih objekata u pojedinim lokalnim zajednicama, vjerujemo da će ova analiza pomoći kako bi se javnost bolje upoznala s problemom pristupačnosti. Analiza i cijeli projekt će dati svoj doprinos u izgradnji inkluzivnog i pristupačnog okruženja za osobe s invaliditetom u Bosni i Hercegovini. Nadamo se da će rezultati analize pomoći da se još jednom, na argumentirani način, ukaže na problem nepristupačnog okruženja, te da će donositelji odluka, kao i nadležne službe, reagirati sukladno svojim mogućnostima.

1.3. Uvod u pristupačnost

Pristupačnost je jedan od ključnih preuvjeta za uživanje prava i dostojanstva osoba s invaliditetom. Pitanjima otklanjanja prepreka, nesmetanog kretanju i korištenju otvorenih prostora, te prostora javnih i privatnih zgrada namijenjenih javnosti, počela se posvećivati značajnija pažnja još sedamdesetih godina dvadesetog stoljeća, a naročito nakon povećanja broja osoba s invaliditetom čiji je invaliditet bio uzrokovan različitim nezgodama, ratovima i drugim uzrocima.

Zbog isključenosti osoba s invaliditetom koja je uzrokovana arhitektonskim preprekama, osobe s invaliditetom prepoznate su i postale vodeća skupina za zagovaranje kreiranja standarda čijom bi se primjenom osiguralo da javni prostori različitih namjena postanu dostupni i osobama s invaliditetom. Društvo je brzo prepoznalo prednosti primjene univerzalno dizajniranih i izgrađenih javnih prostora za puno veći broj korisnika nego što su to samo osobe s invaliditetom.

Već početkom osamdesetih godina prošlog stoljeća razvijeni su prvi ISSO međunarodni standardi pristupačnosti koji su nakon toga preuzeti i ugrađeni u zakonsku regulativu velikog broja država svijeta. Zbog brzog napretka tehnologije i ukupnog razvoja društva, standardi pristupačnosti nužno su trebali reviziju i uključivanje napretka u propisivanje normi koje se prilikom projektiranja i građenja moraju poštivati, a kako bi se osigurao nesmetan pristup i korištenje različitih prostora namijenjenih javnosti bez prepreka. Dva su ključna koncepta na kojima počivaju međunarodni standardi pristupačnosti:

- ✓ Koncept zasnovan na „načelima univerzalnog dizajna“, što podrazumijeva takva tehničko-tehnološka i građevinska rješenja koja osiguravaju korištenje bez potrebe za dodatnom prilagodbom ili nekim vidom potpore za najveći mogući broj građana.
- ✓ Koncept zasnovan na dizajnu koji uzima u obzir potrebe pojedinih skupina korisnika i sukladno njima se dizajniraju određena arhitektonska i tehničko-tehnološka rješenja u prostorima javne namjene.

Značaj pristupačnosti prostora, transporta, tehnologija i informacija, te usluga i odgovarajućih pomagala vidljiv je iz same definicije fenomena invaliditeta u preambuli u točki E. i u članku 1., st. 2. u definiciji osoba s invaliditetom Konvencije o pravima osoba s invaliditetom Ujedinjenih naroda. Obje definicije prepoznaju „prepreke“ koje kreira društvo kao ključni razlog za onemogućavanje punog sudjelovanja i uživanja prava i dostojanstva koja su

osobama s invaliditetom kao ljudskim bićima zagarantirana svim međunarodnim pravnim dokumentima kojima se regulira područje ljudskih prava.

Dodatno, članak 9. Konvencije propisuje obveze državama članicama koje trebaju ispuniti kako bi osigurale puno i nesmetano sudjelovanje osoba s invaliditetom u korištenju dobara, informacija i tehnologija, te usluga namijenjenih svim građanima. Pristupačnost je jedno od pitanja koje prožima cijeli sadržaj Konvencije i prepoznata je kao preduvjet za ostvarivanje svih prava osoba s invaliditetom i osiguravanje preduvjeta za jednake mogućnosti i puno sudjelovanje u zajednici.

Nakon pregleda Inicijalnog izvješća o primjeni Konvencije o pravima osoba s invaliditetom pred Odborom za prava osoba s invaliditetom Ujedinjenih naroda koji je Bosna i Hercegovina prezentirala u travnju 2017. godine, Odbor je državi Bosni i Hercegovini preporučio da osigura primjenu Konvencije u području pristupačnosti na način da:

- ✓ (18.) je Odbor zabrinut što ne postoji sveobuhvatna strategija pristupačnosti niti zakoni s efektivnim sankcijama koji bi bili usklađeni na svim razinama, te što je navedeno da većina javnih zgrada i ustanova, s posebnim osvrtom na one koji pružaju besplatnu pravnu pomoć i/ili, naročito usluge za osobe s invaliditetom, kao i javni prijevoz, nisu pristupačni. Također je zabrinut što se usluge masovnih elektroničkih medija ne pružaju u formatu koji je dostupan osobama s invaliditetom;
- ✓ (19.) Odbor preporuča da Država potpisnica:
 - usvoji sveobuhvatnu strategiju pristupačnosti i akcijski plan s dovoljnim proračunom, učinkovitim mehanizmom za praćenje i mjerilima za uklanjanje prepreka s izvršnim i učinkovitim sankcijama za nepoštivanje.
 - promovira univerzalni dizajn za sve zgrade, javne službe i javni prijevoz,
 - osigura pristupačno informiranje i pristupačne medije, s posebnim osvrtom na elektroničke medije, u skladu s općim komentaron br. 2 (2014) o pristupačnosti (čl. 9.),
 - obrati pažnju na vezu između članka 9. Konvencije i ciljeva 9, 11.2 i 11.7 iz dokumenta *Ciljevi održivog razvoja*.

U dokumentu *Ciljevi održivog razvoja* (SDG) koji je Generalna skupština Ujedinjenih naroda usvojila 2015. godine, u ciljevima koji se odnose na prepoznavanje potrebe osiguravanja pune uključenosti i sudjelovanja osoba s

invaliditetom, naročita se pažnja posvećuje pitanjima pristupačnosti. Ovo je posebno naznačeno u cilju 11 o razvoju dostupnih i održivih zajednica koje uključuju sve i osiguravaju jednake prilike za sve, te u ciljevima 4 o obrazovanju, 6 o pravu na rad i 9 o pravu na dostupnost informacija i novih tehnologija za sve.

Još i prije stupanja na snagu Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom, neke od vodećih država svijeta, poput Sjedinjenih Američkih Država, Velike Britanije i drugih, usvojile su zakone kojima se zabranjuju svi vidovi diskriminacije osoba s invaliditetom, što je prvenstveno osiguralo brzi proces uklanjanja arhitektonskih prepreka za pristup osobama s invaliditetom najvećem broju javnih prostora i zgrada.

Na razini Europske unije, početkom dvadeset i prvog stoljeća usvojene su direktive o pravima putnika s različitim vrstama invaliditeta u željezničkom, pomorskom i zračnom prometu, a zahvaljujući snažnom zagovaranju organizacija osoba s invaliditetom su u Europskom parlamentu usvojene i direktive o pristupačnosti *web*-stranica javnih tijela osobama s različitim vrstama invaliditeta, kao i Direktiva o pristupačnosti roba i usluga, čime je stvoren pravni okvir za propisivanje obveze državama članicama Unije da prilagode ili usvoje zakonodavstvo koje će u ključnim područjima života primjenjivati standarde arhitektonske, pristupačnosti informacija i tehnologija, te pristupačnosti usluga.

Trenutačno je za područje arhitektonske pristupačnosti na snazi ISSO standard: ISO/TR 22411. Zbog tehnološkog napretka ovi se standardi revidiraju svake četiri godine, a kreirao ih je tim međunarodnih stručnjaka priznatih za područje dizajna u različitim područjima.

1.4. Kratki pregled zakonskog okvira u BiH

Nadležnosti iz područja pristupačnosti u Bosni i Hercegovini podijeljene su između više razina vlasti. Dijelom se pitanja za pristupačnost prometa, te elektroničkih medija i javnih operatora reguliraju na razini Bosne i Hercegovine. Arhitektonska pristupačnost zakonski je regulirana u Federaciji Bosne i Hercegovine na razinama entiteta i kantona, a u Republici Srpskoj na razini entiteta.

Također, u dijelu primjene i nadzora, općine i gradovi imaju djelomičnu nadležnost za pitanja pristupačnosti. Na temelju entitetskih zakona o prostornom uređenju i građenju Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske, te Brčko distrikta BiH, usvojeni su podzakonski akti kojima se izravno

propisuju obvezni standardi pristupačnosti za projektiranje i građenje bez arhitektonskih barijera.

U Federaciji Bosne i Hercegovine je 2009. godine usvojena *Uredba o prostornim standardima, urbanističko-tehničkim uvjetima i normativima za sprječavanje stvaranja arhitektonsko-urbanističkih prepreka za osobe s umanjenim tjelesnim mogućnostima*. U Republici Srpskoj je 2014. godine usvojen *Pravilnik o tehničkim standardima planiranja, projektovanja i izgradnje objekata*, kojima se osigurava nesmetano kretanje i pristup osobama s invaliditetom.

Za potrebe ovog priručnika i buduće analize pristupačnosti preuzeli smo ključne standarde pojedinih elemenata pristupačnosti iz Uredbe Vlade Federacije Bosne i Hercegovine, kako bi poslužili kao osnova za procjenu poštivanja standarda pristupačnosti prostora koji će se analizirati.

2. Rezultati analize pristupačnosti

Na području Grada Mostara rađena je analiza pristupačnosti javnih objekata i javnih površina za osobe s invaliditetom. Ukupno se analiziralo 16 objekata i to: *Gradska uprava, Centar za socijalni rad Mostar, Služba za zapošljavanje HNŽ-a, Dom zdravlja Mostar, Vrtić Radobolja, Trgovački cenar Mepas Mall, Hotel Verso, Restoran Karting klub, Raskrižje Trg hrvatskih velikana, Park Zrinjevac, Hrvatski dom Herceg Stjepan Kosača, Osnovna škola Ilići – Mostar, Gimnazija fra Grge Martića, Narodna knjižnica HNŽ-a, Hrvatsko narodno kazalište Mostar i Frizerski salon „Ceca“.*

Analiza je podrazumijevala posjet svakom objektu/javnoj površini, promatranje situacije, popunjavanje univerzalnoga obrasca za analizu pristupačnosti, fotografiranje objekta i izradu završnoga izvješća.

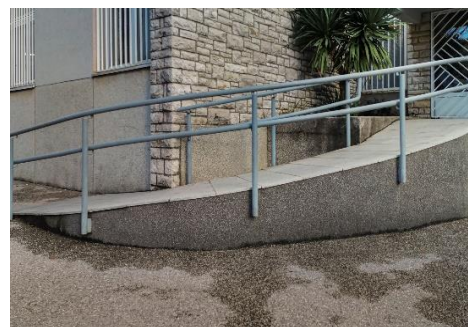
Analizirani objekti na području Mostara ukazuju na potrebu dodatnog ulaganja u izgradnju pristupačnoga okruženja sukladno članku 9. Konvencije, preporukama i komentarima Komiteta te odredbama lokalnog zakonodavstva. Na području Mostara nema ni jedan objekt koji je u cijelosti ili barem razumno pristupačan za osobe s invaliditetom. Postoje neki pozitivni primjeri u kojima je vidljivo da se u posljednje vrijeme ulagalo u pristupačnost, ali nažalost radi se samo o dijelovima pojedinih objekata. Najviše se ulagalo u pristupačan ulazak u objekt, ali unutrašnjosti objekta, pristupi službama, uslugama, toaletima i slično nisu pristupačni. Dodatni problem predstavlja nedostatak taktilnih traka za slijepe osobe, ne postoje zvučne signalizacije na semaforima, a prilično je problematično i parkiranje osoba s invaliditetom. Javne površine (šetnice, parkovi, trgovi i sl.) samo jednim malim dijelom zadovoljavaju standarde pristupačnosti te je korisnicima kolica izuzetno otežano kretanje.

Općina Mostar te pojedine ustanove trebaju u sljedećem razdoblju kroz javni proračun ili projektne donacije planirati sredstva kako bi se navedeni objekti izgradili pristupačnim za osobe s invaliditetom. Također je ključno podizanje svijesti u javnosti o važnosti pristupačnosti za osobe s invaliditetom, posebno ako govorimo o nesavjesnim vozačima i parkiranju automobila na mjesta koja su označena za osobe s invaliditetom ili na mjestima na kojima se kreću osobe s invaliditetom.

Analizu i izvještaj uradio: Ivica Pavlović

2.1.CENTAR ZA SOCIJALNI RAD GRADA MOSTARA

Zgrada Centra za socijalni rad Grada Mostara nalazi se u ulici Fra Franje Miličevića 43. Ovaj objekt od izgradnje do danas ima istu funkciju i u njemu se nalaze služba socijalne zaštite, savjetovalište, služba pravnih i općih poslova i prihvatna stanica. Objekt se sastoji od dva kata i pomoćnih prostorija, a ima i parkirališni prostor. Zgrada nije pristupačna za osobe s invaliditetom. Kosa ravan na ulazu u zgradu je strma i nemoguće je samostalno ući u objekt. Slijepi i slabovidne osobe imat će ozbiljne probleme za samostalno snalaženje u objektu, jer ne postoji taktilna traka ni druge obavijesti. Parkiralište je namijenjeno samo za djelatnike, a javni parking ispred nije pristupačan za OSI. Zgradi se ne može pristupiti pješice, pločnici nisu prilagođeni. Pult nije pristupačan niti postoji toalet za osobe s invaliditetom. Gornja etaža objekta je u potpunosti nepristupačna za teško pokretne osobe, jer se njoj pristupa samo pomoću stepenica. Ne postoji dizalo, kosa ravan, podizna platforma niti drugi način pristupa gornjoj etaži na kojoj su smještene neke od službi. Osoblje na info pultu je susretljivo, ali nema dovoljno znanja o komuniciranju i radu s osobama s invaliditetom.

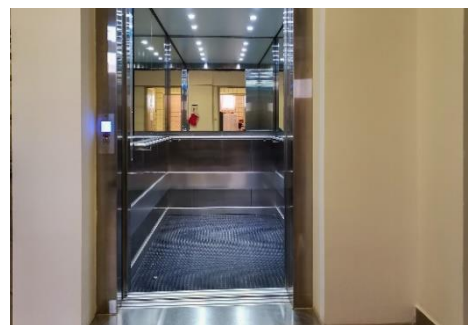

Preporuke:

- ✓ Postaviti taktilne trake do i unutar objekta.
- ✓ Omogućiti pristup gornjoj etaži ili kao privremeno rješenje napraviti zaseban ured.
- ✓ Napraviti toalet za OSI.
- ✓ Omogućiti parking mjesto.
- ✓ Obučiti osoblje o radu s OSI.

2.2. DOM ZDRAVLJA MOSTAR

Zgrada Doma zdravlja Mostar nalazi se u centru grada, na adresi Hrvatskih branitelja bb. U zgradi su smještene sve najvažnije službe Doma zdravlja Mostar. Zgrada se sastoji od dva kata i pomoćnih prostorija. Rezultati provedene analize pokazuju da je zgrada Doma zdravlja Mostar djelomično pristupačna za osobe s invaliditetom. Samo je jedan manji dio gornje etaže objekta nepristupačan za korisnike kolica i teško pokretne osobe, jer mu se jedino može pristupiti stepenicama. Ne postoji dizalo, kosa ravan, podizna platforma niti drugi način pristupa katu. Objekt nije prilagođen slijepim i slabovidnim osobama niti osobama oštećenog sluha. Slijepim i slabovidnim osobama kretanje je otežano i potrebna im je pomoć druge osobe. Ispred zgrade postoji javno dostupno parkiralište na kojem imaju dva mjesta za vozila osoba s invaliditetom koje koriste o drugi. Zgradi se može pristupiti pješice, postoji mogućnost nesmetanog kretanja osoba u kolicima, ali ne postoje taktilne trake za slijepo i slabovidne osobe. Kosa ravan omogućuje ulaz u objekt korisnicima kolica, te se ulaz smatra prilagođenim. Na svakom katu u zgradi postoji po jedan toalet namijenjen za osobe s invaliditetom. Osoblje na info pultu je susretljivo, međutim, pult nije pristupačan za osobe s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Omogućiti pristup svim etažama i uslugama.
- ✓ Napraviti obuku za osoblje.
- ✓ Ugraditi zvučnu i vizualnu signalizaciju.

2.3. FRIZERSKI SALON „CECA“

Frizerski salon Ceca nalazi se u centru grada, u ulici Ante Starčevića 36 u Mostaru. Smješten je u prizemlju stambene zgrade. Frizerski salon „Ceca“ je djelomično pristupačan osobama s invaliditetom.

Salonu se može pristupiti pješice bez prepreka. Okolni kolnici su prilagođeni, postoji mogućnost nesmetanog kretanja osoba koja koriste kolica. Nema taktilnih trake za slijepe i slabovidne osobe koje vode prema objektu. U blizini salona ne postoji adekvatan parking za osobe s invaliditetom. Jedno obilježeno mjesto nije napravljeno po propisima.

Na ulazu u salon postoji manja uzvisina i improvizirana kosa ravan. Osoba koja koristi kolica može bez problema ući u salon. Vrata su dovoljne širine i nema prepreka. Salon nema toalet za stranke, pa tako ni za osobe s invaliditetom. Unutrašnjost salona je dovoljna za osnovno snalaženje, a mobilijar nije u potpunosti pristupačan.

Osoblje salona je susretljivo i spremno pomoći, iako nije prošlo nikakve edukacije o komunikaciji i radu s osobama s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ Postaviti taktilne trake do i unutar objekta.
- ✓ Mobilijar u salonu prilagoditi OSI.
- ✓ Omogućiti adekvatno parking mjesto.
- ✓ Eventualno prilagoditi toalet za OSI.

2.4. GIMNAZIJA FRA GRGE MARTIĆA

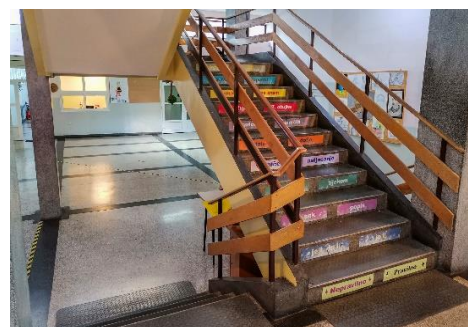
Zgrada Gimnazije fra Grge Martića nalazi se u centru grada Mostara, na adresi Kralja Tomislava 9A i izgrađena je 1974. godine kao dvokatnica. Od izgradnje do danas imala je istu funkciju.

Općenito, zgrada Gimnazije nije pristupačna za osobe s invaliditetom. Slijepe i slabovidne osobe, kao i osobe oštećenog sluha, imat će ozbiljne probleme za samostalno snalaženje u objektu.

Prilaz objektu je moguć, nema većih prepreka za korisnike kolica. Ispred zgrade postoji javno dostupno parkiralište, ali nema ni jedno mjesto obilježeno za osobe s invaliditetom.

Ulaz u objekt je pristupačan i nema arhitektonskih barijera. Pult na ulazu u objekt je pristupačan. Kretanje u prizemlju objekta je moguće. Gornja etaža objekta je u potpunosti nepristupačna za korisnike kolica i teško pokretne osobe, jer joj se pristupa isključivo stepenicama. Ne postoji dizalo, kosa ravan, podizna platforma niti drugi način pristupa gornjoj etaži. U zgradi ne postoji niti jedan toalet koji je namijenjen osobama s invaliditetom.

Osoblje na info pultu je susretljivo, ali nema dovoljno znanja i iskustva u radu s osobama s invaliditetom te ih je potrebno educirati.

Preporuke:

- ✓ Omogućiti pristup gornjoj etaži..
- ✓ Ugraditi taktilne trake do i unutar objekta.
- ✓ Napraviti toalet za OSI.
- ✓ Osigurati parking mjesto.
- ✓ Obučiti osoblje za rad s OSI.

2.5. GRADSKA VIJEĆNICA GRADA MOSTARA

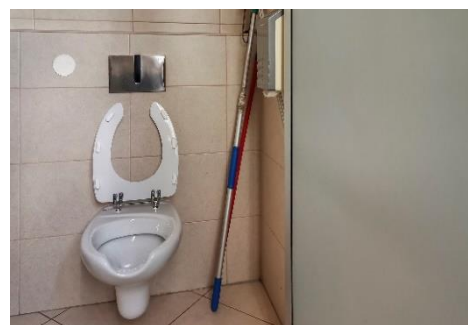
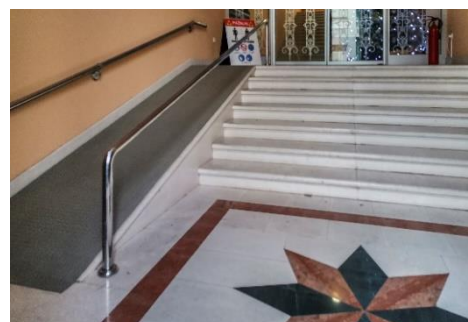
Zgrada Gradske vijećnice grada Mostara nalazi se u centru grada, na adresi Hrvatskih branitelja bb. U zgradi su smještene: dvorana gradskoga vijeća, ured gradonačelnika, dvorana za vjenčanja. Zgrada se sastoji od dva kata i pomoćnih prostorija, kao i parkirališnog prostora. Objekt je djelomično pristupačan za osobe s invaliditetom.

Iza zgrade postoji javno dostupno parkiralište na kojem imaju dva mjesta za vozila osoba s invaliditetom. Zgradi se može pristupiti pješice, postoji mogućnost nesmetanog kretanja osoba u kolicima, ali ne postoje taktilne trake za slijepce i slabovidne osobe.

Na ulazu u objekt postoje stepenice i pored njih kosa ravan koja je prestrma, te je potrebna pomoć druge osobe da bi se došlo do pulta, koji opet, nije pristupačan.

Na svakom katu postoje dva toaleta za osobe s invaliditetom, ali nedostaju držači. Gornja etaža je u potpunosti pristupačna za korisnike kolica i teško pokretne osobe, jer se dizalom može popeti na katove i kretati kroz cijeli objekt.

Osoblje na info pultu je susretljivo, ali im je potrebna obuka jer nemaju dovoljno znanja i iskustva u radu s osobama s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Postaviti držače u toalete.
- ✓ U dizalo ugraditi oznake na Brajevom pismu.
- ✓ Prilagoditi kosu ravan na ulazu.
- ✓ Napraviti obuku za osoblje.

2.6. HRVATSKO NARODNO KAZALIŠTE MOSTAR

Zgrada Hrvatskog narodnog kazališta Mostar, nalazi se u ulica kneza Domagoja b.b, u centru grada. Prva faza izgradnje nove zgrade Hrvatskog narodnog kazališta u Mostaru završila je 2002. godine, gradnjom kazališne Male scene. Pored scene i scenske opreme, izgrađeni su i ostali prateći sadržaji kao što su garderoba glumaca, ostave, režija, depoi, uprava kazališta, ulazni hodnik itd. Mala scena smještena je u podrumskoj etaži HNK Mostar. Analizom je utvrđeno da zgrada HNK Mostar nije pristupačna za osobe s invaliditetom. Ispred zgrade postoji javno dostupno parkiralište, ali nema označenih mjesta za vozila osoba s invaliditetom. Zgradi se može pristupiti pješice, postoji mogućnost nesmetanog kretanja osoba koja koriste kolica, ali ne postoje taktilne trake za slijepe i slabovidne osobe. Ulaz u objekt je pristupačan, postoji kosa ravan koja omogućava ulazak u objekt. Pristup središnjim prostorijama objekta je samo putem stepenica, tako da osoba u kolicima ne može doći do Male scene. U zgradi ne postoji toalet namijenjen za osobe s invaliditetom. Osoblje na info pultu je susretljivo, a sami pult je pristupačan za osobe s invaliditetom.

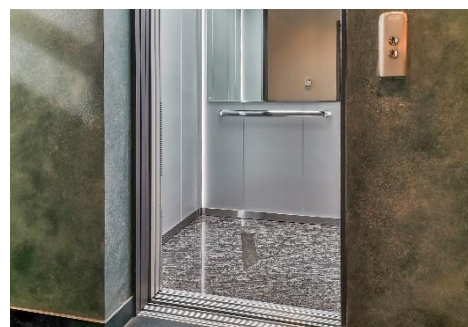

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake do i unutar objekta.
- ✓ Ugraditi platformu kako bi korisnici kolica mogli doći do Male Scene.
- ✓ Napraviti toalet za OSI.
- ✓ Napraviti vizualne i zvučne obavijesti.
- ✓ Označiti parking mjesta za OSI.

2.7. HOTEL VERSO

Zgrada hotela Verso nalazi se u centru grada, na adresi Hrvatskih branitelja b.b. U prizemlju zgrade je smješten restoran, a na katu sobe za goste. U podrumu je parkiralište za goste. Samo pojedini dijelovi Hotela Verso su prilagođeni za osobe s invaliditetom. Postoje određeni elementi neprilagođeni osobama s invaliditetom. Slijepe osobe i osobe oštećenog vida ili sluha imat će ozbiljne probleme za samostalno snalaženje u objektu. Ispred zgrade postoji javno dostupno parkiralište koje nema niti jedno parkirališno mjesto označeno za osobe s invaliditetom. Hotelu se može pristupiti pješice, postoji mogućnost nesmetanog kretanja osoba koja koriste kolica, ali ne postoje taktilne trake za slijepe i slabovidne osobe. Ulaz u objekt je pristupačan, ravan bez prepreka. Pult je pristupačan za osobe s invaliditetom. Kretanje po prizemlju je moguće, iako su stolovi u restoranu usko postavljeni. Gornja je etaža objekta u potpunosti pristupačna, jer se dizalom može doći u sve dijelove hotela. U dizalu postoje oznake na Brajevom pismu za slijepe i slabovidne osobe. Hotel nema ni jednu sobu pristupačnu za osobe s invaliditetom i također nema pristupačnog toaleta. Osoblje na info pultu je susretljivo i otvoreno za pomoć.

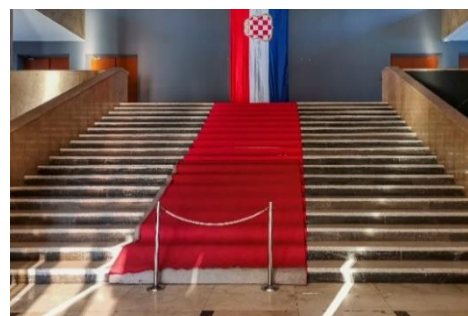

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Označiti parking mjesto.
- ✓ Napraviti toalet prilagođen OSI.
- ✓ Napraviti veći razmak između stolova.
- ✓ Napraviti pristupačne sobe.

2.8. HRVATSKI DOM HERCEG STJEPANA KOSAČE

Zgrada Hrvatskoga doma Herceg Stjepana Kosače nalazi se u centru grada. U zgradi su smještene: koncertna dvorana s popratnim objektima (šminkeraž, sanitarni čvor, garderobe), umjetnička galerija Kraljice Katarine (velika i mala galerija), mala dvorana–amfiteatar, dvije učionice za održavanje tečajeva jezika i pomoćne prostorije. Objekt se sastoji od podrumskih prostorija, tri kata i parkirališnog prostora. Općenito govoreći, objekt nije pristupačan za osobe s invaliditetom. Ispred zgrade postoji javno dostupno parkiralište, ali ni jedno mjesto nije prilagođeno za OSI. Zgradi se može pristupiti pješice, ali ne postoje taktilne trake za slijepe i slabovidne osobe. Na ulasku postoji kosa ravan koja omogućava ulazak u objekt. U domu ne postoji niti jedan toalet namijenjen osobama s invaliditetom. Gornja etaža objekta u potpunosti je nepristupačna za korisnike kolica i teško pokretne osobe, jer joj se može pristupiti samo stepenicama. Uprava Hrvatskog doma Herceg Stjepana Kosače planira uskoro nabaviti podizne platforme, prilagoditi toalet za osobe s invaliditetom, te označiti dva parkirališna mjesta. Osoblje je susretljivo i želi pomoći osobama s invaliditetom, ali nije prošlo nikakvu obuku.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi podiznu platformu za pristup katovima.
- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Osigurati pristupačan toalet za OSI.
- ✓ Označavanje parking mjesta za OSI.

2.9.RESTORAN KARTING KLUB

Restoran Karting klub nalazi se u centru grada, na adresi Vukovarska bb. Restoran se sastoji od dva nivoa, vanjskog dijela restorana i parkirališta.

Ispred zgrade postoji javno dostupno parkiralište na kojem imaju jedno obilježeno mjesto za vozila osoba s invaliditetom.

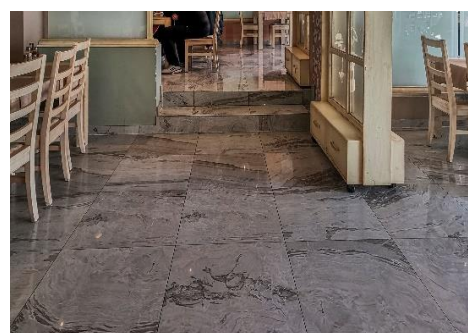
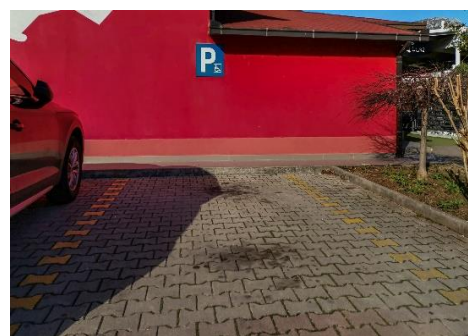
Ulaz u objekt je pristupačan, do njega vode stepenice pored kojih se nalazi kosa ravan. Ulaz u restoran Karting klub nema arhitektonskih barijera.

Unutar objekta nalazi se dio kroz koji se osobe s invaliditetom mogu nesmetano kretati, ali drugi dio nije prilagođen za osobe koje koriste invalidska kolica i teško pokretne osobe, jer do tog dijela vode dvije stepenice. U blizini objekta ne postoje taktilne trake, kao ni u samom objektu. Nema niti jedan jelovnik na Brajevom pismu. U restoranu nema toaleta koji je namijenjen za osobe s invaliditetom.

Osoblje restorana je ljubazno, susretljivo i spremno pomoći, iako nije prošlo nikakvu obuku o radu s osobama s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Napraviti pristupačan toalet za OSI.
- ✓ Ukloniti arhitektonske barijere unutar objekta.
- ✓ Napraviti bar jedan jelovnik na Brajevom pismu.

2.10. NARODNA KNJIŽNICA HNŽ MOSTAR

Narodna knjižnice HNŽ Mostar nalazi u sklopu Hrvatskoga doma Herceg Stjepana Kosače. Knjižnica se nalazi u centru grada, na adresi Trg hrvatskih velikana br. 4 i sastoji se od dva kata. Rezultati provedene analize pokazuju da je zgrada Narodne knjižnice nepristupačna za osobe s invaliditetom. Ispred zgrade postoji javno dostupno parkiralište, ali nema niti jedno označeno mjesto za osobe s invaliditetom. U blizini objekta, niti unutar njega, ne postoje taktilne trake za slijepe i slabovidne osobe. Prvi kat knjižnice, u kojem se nalazi odjel za odrasle, trenutačno nije prilagođen osobama s invaliditetom, iako se može vrlo lako prilagoditi. Potrebno je samo jedna vrata staviti u funkciju, tj. promijeniti ih. Drugi kat (dječji odjel) nema dizalo, kosu ravan niti platformu, tako da je potpuno nepristupačan za korisnike kolica i teško pokretne osobe. Može mu se pristupiti isključivo stepenicama. Slijepe osobe i osobe oštećenog vida ili sluha također će imati ozbiljne probleme za samostalno snalaženje u ovom objektu. Osoblje je susretljivo i voljno pružiti pomoć ukoliko se za tim ukaže potreba, ali bi im dobro došla edukacija, jer nisu obučeni za rad s osobama s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ Postaviti taktilne trake.
- ✓ Promijeniti vrata i staviti ih u funkciju.
- ✓ Napraviti pristupačan toalet za OSI.
- ✓ Ugraditi dizalo ili podiznu platformu za pristup katu.
- ✓ Označiti bar jedno parking mjesto.

2.11. OSNOVNA ŠKOLA ILIĆI

Zgrada Osnovne škole Ilići nalazi se u istoimenom prigradskom naselju. Objekt je star više od 40 godina i od izgradnje do danas imala je istu funkciju. Školu pohađa oko 200 učenika, a radi se o prizemnom objektu. Rezultati provedene analize pokazuju da zgrada Osnovne škole Ilići nije pristupačna za osobe s invaliditetom. Ispred zgrade postoji javno dostupno parkiralište koje nema obilježeno mjesto za osobe s invaliditetom. Objektu se može pristupiti pješice, ali nema taktilnih traka. Na sporednom ulazu u školu nalazi se kosa ravan. Ova kosa ravan nije izgrađena po propisima, previše je strma. Slijepi osobe i osobe oštećenog vida ili sluha imat će ozbiljne probleme za samostalno snalaženje u ovom objektu. Osim ulaza koji uopće nije prilagođen, ni unutrašnji dio objekta nije pristupačan. U ulaznom hodniku škole se nalaze nekoliko stepenica, te je osobama koje koriste kolica i teško pokretnim osobama kretanje onemogućeno, dok je slijepim i slabovidnim osobama dolazak do objekta kao i kretanje kroz njega znatno otežano. Hodnici su dovoljne širine, kao i učionice. U zgradi ne postoji pristupačan toalet namijenjen za osobe s invaliditetom.

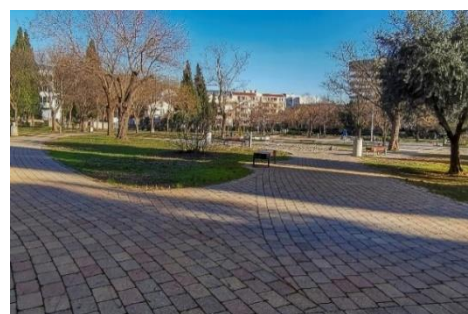

Preporuke:

- ✓ Postaviti taktilne trake.
- ✓ Propisno napraviti kosu ravan na ulasku.
- ✓ Napraviti pristupačan toalet za OSI.
- ✓ Označiti parking mjesta za OSI.
- ✓ Educirati osoblje o radu s OSI.
- ✓ Ukloniti barijeru u ulaznom hodniku.

2.12. PARK ZRINJEVAC

Zrinjevac je gradski park u Mostaru, izgrađen 1953. godine. Nalazi se u centru grada, između Trga hrvatskih velikana, Španjolskog trga, Ulice kralja Zvonimira, Ulice kralja Tvrtka i Ulice Nikole Šubića Zrinskog. Prostire se na oko 3 hektara. Park je obnovljen 2007. godine. Analizom je ustvrđeno da park Zrinjevac nema arhitektonskih barijera, te osobe koje koriste kolica i teško pokretne osobe mogu nesmetano prići parku i kretati se po istom. Međutim postoje određeni elementi koje je potrebno unaprijediti kako bi park bio u potpunosti pristupačan. U blizini parka Zrinjevac nalazi se parkiralište, ali ono nema ni jedno označeno mjesto za osobe s invaliditetom. Parku se može pristupiti pješice, postoji mogućnost nesmetanog kretanja osobama u kolicima i teško pokretnim osobama. U samom parku, kao ni oko njege, nema ugrađenih taktilnih traka, tako da je slijepim i slabovidnim osobama otežano kretanje i samostalno snalaženje kroz park. Također, u parku niti u njegovoj blizini ne postoji javni toalet prilagođen osobama s invaliditetom. Kretanje po parku je omogućeno, ne postoje veće prepreke, a postavljeni mobilijar je u skladu sa standardima.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Napraviti pristupačan javni toalet za OSI.
- ✓ Označiti parking mjesta za OSI.

2.13. RASKRIŽJE TRG HRVATSKIH VELIKANA

Raskrižje Trg hrvatskih velikana, odnosno kružni tok, nalazi se u samom centru grada i najfrekventnije je raskrižje u gradu Mostaru. Na njemu se spajaju središnje gradske prometnice, a grana se u nekoliko gradskih četvrti. Samim tim, od velike je važnosti sigurno kretanje svih osoba, posebno onih s invaliditetom.

Analiza je pokazala da raskrižje Trg hrvatskih velikana nije prilagođeno za osobe s invaliditetom, pogotovo za osobe koje koriste invalidska kolica i teško pokretne osobe. Na svakom prijelazu nalaze se visoki trotoari koji onemogućuju siguran prelazak ceste. Slijepe osobe i osobe oštećenog vida također imaju problem prilikom samostalnog kretanja na ovom raskrižju, jer ne postoje taktilne trake niti zvučna signalizacija. U blizini ovog raskrižja nalazi se javno dostupno parkiralište koje nema niti jedno mjesto označeno za vozila osoba s invaliditetom.

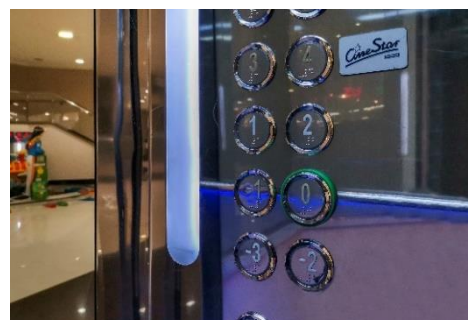
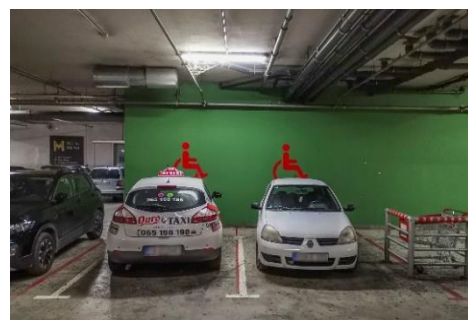

Preporuke:

- ✓ Pločnike prilagoditi OSI koje koriste kolica.
- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Postaviti zvučnu signalizaciju za prelazak raskrižja.

2.14. TRGOVAČKI CENTAR MEPAS MALL

Trgovački centar Mepas Mall nalazi se u centru grada Mostara, u ulici Kardinala Stepinca bb. U centru se nalaze trgovine, butici, kafići, igraonice, kladionice, kino, kuglana, banka i sl. Zgrada se sastoji od pet katova, parkirališnog prostora na dvije razine i pomoćnih prostorija. Zgrada je u velikoj mjeri prilagođena osobama s invaliditetom. U garaži zgrade se nalaze dva mjesta za vozila osoba s invaliditetom na koja se, na žalost, nepropisno parkiraju i vozila osoba koja nemaju nikakav invaliditet. Zgradi se može pristupiti pješice. Na samom ulazu u centar se nalaze stepenice, ali s obzirom na to da objekt ima više dizala, korisnicima kolica i teško pokretnim osobama omogućen je pristup katovima i nesmetano kretanje kroz objekt. Na prilazima centru, kao i u samom objektu, nema taktilnih traka za slijepe i slabovidne osobe. Osoblje na info pultu je susretljivo, ali nema dovoljno znanja i iskustva u radu s osobama s invaliditetom. Pult nije odgovarajuće visine, tako da nije pristupačan. U trgovačkom centru na svakome katu postoji toalet za osobe s invaliditetom, ali se koriste i kao ostave, što često otežava korištenje osobama koje koriste i kolica i teško pokretnim osobama. U dizalima su oznake i na Brajevom pismu.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Prilagoditi pult za korisnike kolica.
- ✓ Toalete osloboditi od nepotrebnih stvari.
- ✓ Napraviti obuku za osoblje o radu s OSI.

2.15. VRTIĆ RADOBOLJA

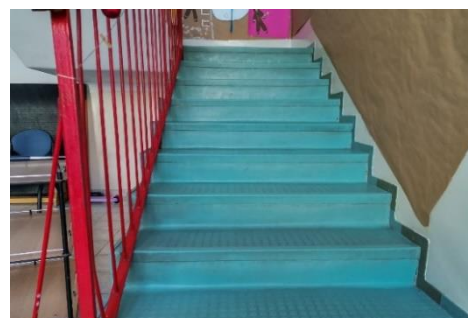
Zgrada vrtića Radobolja nalazi se nedaleko od centra grada, u ulici Kneza M.V. Humskog bb. U zgradi su četiri vrtićke skupine i administracija. Zgrada se sastoji od dva kata, pomoćnih prostorija i parkirališnog prostora. Provedena analiza je pokazala da zgrada vrtića Radobolja nije pristupačna za osobe s invaliditetom, osim samoga ulaza i kretanja po prizemlju objekta.

Vrtić nema toalet prilagođen osobama s invaliditetom. Slijepe osobe i osobe oštećenog vida imat će poteškoće prilikom samostalnog snalaženja u objektu, jer u objektu, kao i u njegovoj blizini, nema taktilnih traka. Ispred zgrade Vrtića se nalazi javno dostupan parkirališni prostor, ali nema niti jedno obilježeno mjesto za osobe s invaliditetom. Zgradi se može pristupiti pješice, a korisnici kolica, kao i teško pokretne osobe se mogu nesmetano kretati. Gornja etaža objekta je u potpunosti nepristupačna za korisnike kolica i teško pokretne osobe, jer se do nje može doći samo stepenicama.

Iako dio osoblja ima iskustva u radu s osobama s invaliditetom, dobro bi im došla dodatna obuka.

Preporuke:

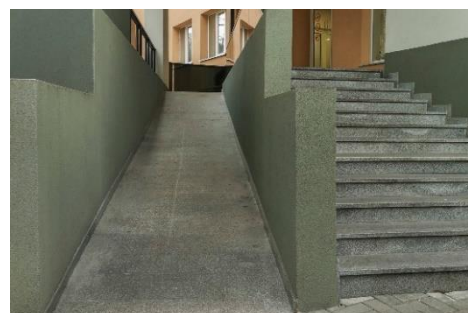
- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Napraviti pristupačan toalet.
- ✓ Obučiti osoblje o radu s OSI.
- ✓ Napraviti rješenje za pristup gornjem katu.

2.16. ZAVOD ZA ZAPOSŁJAVANJE HNŹ

Zgrada Zavoda za zapošljavanje HNŹ-a nalazi se u centru grada, u ulici Kralja Tvrtka br. 19. Izgrađena je 1978. godine i sastoji se od dva kata, pomoćnih prostorija i parkirališnog prostora. Zgrada Zavoda za zapošljavanje HNŹ-a nije pristupačna za osobe s invaliditetom.

Osoba koja koristi invalidska kolica ne može samostalno ući u zgradu, jer je kosa ravan jako strma. Kretanje po zgradi je također otežano ili onemogućeno jer nema dizala, ni toalet za OSI. Objekt nema taktilne trake te je slijepim i slabovidnim osoba otežano snalaženje. Ispred zgrade ne postoji parkiralište sa obilježenim mjestom za osobe s invaliditetom. Zgradi se može pristupiti pješice, osobe koje koriste kolica se mogu nesmetano kretati, ali ne postoje taktilne trake za slijepce i slabovidne osobe. Osoblje na info pultu je vrlo susretljivo, ali nije prošlo nikakvu obuku. Pult nije pristupačan za osobe s invaliditetom. Gornja etaža objekta je u potpunosti nepristupačna za korisnike kolica i teško pokretne osobe, jer se do nje može doći samo stepenicama. Zgrada nema dizalo, kosu ravan, podiznu platformu niti drugi način pristupa gornjoj etaži.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Ugraditi dizalo za pristup gornjem katu (do tada osigurati posebnu prostoriju).
- ✓ Riješiti problem ulaska u objekt.
- ✓ Napraviti toalet za OSI.
- ✓ Obučiti osoblje.
- ✓ Prilagoditi visinu pulta korisnicima kolica.

3. Dodatak - Obrazac za analizu pristupačnosti

(Molimo pažljivo analizirati i popuniti sve elemente upitnika. U koloni procjena stavljate oznaku da ili ne, a u komentar ispod upisujete specifične stavke za svaki objekt).

Naziv objekta:
Točna adresa:
Vrsta objekta i njegova svrha:

Rb.	Kategorija	Opis	Procjena
ZAJEDNIČKI ELEMENTI ZA SVE OBJEKTE			
1.	Prilaz do objekta	Može li se objektu pristupiti pješice bez barijera?	
		Jesu li trotoari prilagođeni za kretanje OSI?	
		Postoji li javni parking ili namjenski parking u blizini objekta od kojeg se može lako doći do objekta?	
		Postoji li parking mjesto za OSI koje je propisne veličine i obilježeno za OSI?	
		Postoji li pristupačan javni prijevoz koji vodi do objekta, s pristupačnom stanicom?	
		Postoji li taktilna oznaka koja vodi do objekta?	
		Postoje li zvučni semafori u blizini objekta?	
		Postoji li neprekinut pristupačan put kretanja od dolazne tačke do objekta?	
2.	Ulaz u objekt	Je li ulaz u objekt ravan ili postoji li alternativni način ulaska (kosa ravan, lift ili podizna platforma)?	
		Jesu li ulazna vrata šira od 90 cm, elektronska ili se otvaraju se prema unutra?	
		Je li ulazni hodnik bez prepreka i omogućava li kretanje korisnicima invalidskih kolica?	
3.	Unutrašnjost objekta	Jesu li hodnici ravni, bez barijera i dovoljne širine za nesmetano kretanje korisnicima kolica?	

		Jesu li usluge/prostorije unutar objekta pristupačne za OSI (uredi, šalteri, službe, i sl.)?	
		Ako se radi o objektu na više etaža je li svaka etaža pristupačna (postoji lift, kosa ravan ili podizna platforma koja vodi do gornje etaže)?	
		Jesu li pragovi manji od 5 cm ili ih nema nikako?	
4.	Prijemni pult, recepcija, šalter i sl.	Može li se prići pultu bez prepreka?	
		Je li pult podešen na visini za korisnike invalidskih kolica?	
		Postoji li pult za osobe oštećenog sluha i vida?	
5.	Lift (ako postoji)	Je li lift dovoljne veličine da u njega može ući osoba u kolicima i asistent?	
		Ima li lift oznake na Brajevom pismu?	
		Ima li lift zvučnu / govornu signalizaciju?	
6.	Toalet	Postoji li toalet za OSI koji je vidno označen?	
		Koristi li se toalet za OSI, je li otključan (ili postoje upute gdje dobiti ključ)?	
		Je li toalet prilagođen za OSI (veličina, školjka, držači i sl.)?	
		Postoji li vizualna i taktilna uputa za toalet?	
7.	Osoblje	Je li osoblje susretljivo i spremno pomoći OSI?	
		Postoji li način komunikacije osoblja i osoba s oštećenim sluhom / govorom?	
		Postoje li zvučne ili vizualne aplikacije u objektu?	
		Je li osoblje prošlo obuku za rad s OSI?	
SPECIFIČNI ELEMENTI ZA POJEDINE OBJEKTE			
8.	Ugostiteljski objekti (restoran, kafić i sl.)	Može li se kretati između stolova s kolicima ili štapom?	
		Jesu li stolovi prilagođeni za OSI (visina i fleksibilnost)?	
		Postoji li zvučna ili vizualna aplikacija?	
9.	Hoteli, moteli, prenoćišta	Može li se nesmetano prići svim dijelovima hotela (recepcija, restoran, dvorana, wellness i sl.)	

		Postoje li pristupačne sobe za OSI?	
		Postoje li zvučne ili vizualne oznake – aplikacije?	
10	Kulturni ili sportski centri	Postoji li sadržaj koji je prilagođen za OSI?	
		Postoje li prilagođena sjedišta za OSI?	
		Postoje li zvučne ili vizualne aplikacije, oznake?	
11	Javne šetnice, trgovi, parkovi i sl.	Je li javni prostor pristupačan za kretanje OSI?	
		Je li postavljeni mobilijar pristupačan za OSI?	
		Postoji li taktilna traka?	
		Postoji li zvučna ili vizualna aplikacija, oznake?	
		Postoji li javni toalet pristupačan za OSI?	

Završni komentar za objekt (upisati sve ostale elemente koji su važni za analizu pristupačnosti).